

Kristó Gy. Magyar történész tanulmánya lényegében adalék a román etnikum magyarok előtti /preduhorskom/ eredetéről folyó sok évszázados vitához. A szerző az un. Nyesztor krónikában mindenekelőtt a "Rimljane" etnonim kifejezést figyelte meg "Róma lakói" és szélesebb értelemben "a nyugati egyházhoz tartozó" /latihici/ jelentésben. Anonymus krónikájából a szerzőt főleg a "Romani" terminus érdekli, kivéltképpen a "pascua Romanorum", a "pastores Romanorum" /9. fej./ összetételekben, de a "Romani milites" is! Veszprémben!, mint ahogy a "Pannonia" terminus is, amely alatt Anonymus Szlovenszko sík és hegyvidéki részét érti, a Tiszavidéket /9., 11. fej./, az egész Dunántúlt és Szlavóniát /43. fej./, azaz nem a 12. század végi Magyarország egész területét. Ezt a területet földrajzilag helyesebb lett volna Duna-, és nem Kárpát-medencének nevezni, mivel ezen a területen található a magas hegyi vízfolyások medencéi is. A "Romani" etnonim esetében a szerző egyetlen esetben sem ismeri el a román etnikumra történő vonatkozást, amelyet jogosulatlanul mint "neolatint" jelöl meg, "neolatin" alatt inkább a 16--19. századi latint értjük. A keleti román csoportok esetében /igy a Balkán félszigeten is/ romanizált lakosságról kell beszélni, amilyené előzőleg Gallia és Hispánia lakossága is vált. A szerzőt foglalkoztatta a Nyesztor-krónika "Volochi" etnonimje is, amely alatt V. D. Koroljuk szovjet mediévista jogosan értett keleti román lakosságot a Kárpát-medencében. Kristó ezzel a magyarázattal nem ért egyet, mert azt gondolja, hogy itt Délnyugat-Európa román népességéről van szó. Csak Anonymus "Blachi", "Blaci" etnonimjét hajlandó úgy felfogni, mint román lakosság megjelölését a középső /Glad^{elou}/ és déli Tiszántulton /Glad/; ez viszont szerintünk kitolja a keleti román lakosság létezését a Dunától északra a 12. századig. Ennélfogva Ioannész Kinnamosz bizánci krónikás 1152-re vonatkozó hite magyarázatok, amely szerint a Duna másik partján román népesség /Vlachoi/ élt, amelynek hitelét V. P. Susarin megtámadta és nyomában megismételte Kristó is, eljutott a tudományos metodika megszegéséig.

V. D. Koroljuk kritikájában a "Romani" etnonimnak a "pastores Romanorum" kifejezés románjaival történt azonosításáért érintette Kristó az általa használt "vengerszkaja kocsevaja orda" kifejezést is; "orda" alatt az orosz nyelvben valamilyen nomád típusú katonai csoportosulás értendő. Számunkra ismét úgy látszik, hogy a régi magyarok zsákmányoló akcióinak /"Kalandozásoknak"/ a megítélésében a társadalom ama fokának tudományos megértésétől való

elhajlásról van szó, amelyet a katonai demokráciával jelölünk, és amelyben a katonai kíséret számára a munka "gyötrelém" /mukou = munka/ volt, de viszont a zsékmányoló akciók "becsületes" foglalkozást jelentettek. A V. D. Koroljuknak címzett szemrehányás a régiorosz művelt emberek feudális hazafiságáért nincs a helyén, mert éppen ezt a tüneményt, összekapcsolva a szlovénok /szlovákok, szlovének és szlavónok/, bolgárok, sőt a ruszok nemzetiségi diszkriminációjával, megtaláljuk a magyar Anonymusnál. Anonymus munkája történeti forrás a dinasztia és a nemesség ideológiája számára, valamint a földrajzi adatok számára a 12. század végén, nem pedig a magyarok előtti időszak számára. A romanológiában eddig nem használták fel Theofénész munkájából származó és 594-re vonatkozó ama adatot, hogy a Duna fölötti szlávok saját uralkodójukat tulajdon nyelvükön "rega"-nak nevezik, vagyis román terminussal. Ebben a problematikában Kristó érve, hogy 1210 előtt nincs okleveles bizonyíték román lakosságra Dél-Erdélyben, keveset ér, mivel a magyar királyi kancellária kialakulásáig az 1180--1195 közti években az oklevelek általában ritka jelenségek voltak. Más dolog volna, ha Kristó, igaz, nagy körültekintéssel, mint az Árpád-kori nevek és helynevek kapcsolatánál, pl. a Belá telepeknél /Acta hist. Univ. Szeged. 44, 1973, 66/ felvetette volna a kérdést, vajon nincsenek-e Erdélyben olyan eredeti szláv nevek, amelyeket a román lakosság nem magyar közvetítéssel vett át, mint pl. T'rnava vagy Mojgrad stb. Megmutatkozhatott volna, hogy a 6. század vége és a 12. századi irott források közti hiátust /Theofénész, Nyesztor, Ioannész Kinnamosz, Anonymus/ nem csupán névészeti, hanem régészeti és más adatokkal is ki lehet tölteni a román-szláv együttélésről a 10. század előtt. Kristó adaléka az akribiára való törekvés ellenére azt mutatja; hogy nem történt előrelépés az interetnikus problémák kutatásában általában és kiváltképpen nem azoknál az etnikai közösségeknél, akiknek történetük folyamán nem volt önálló államiségük /szlovákok, szlovének, baszkok, walesiek, bretonok, luzsicei szorbok stb./. A krónikások azonosították őket az uralkodó nemzetiség lakosaival, ahonnan természetesen többségben az államigazgatás illetékesei is kikerültek.